

sobre A ORIXE do

POSDR

(BOLXEVIQUE)

Introdución

Nos primeiros anos do século XX, na Rusia, constituíuse un partido de novo tipo que arraigou no seo do proletariado e conduciuno cara á súa emancipación; cara á conquista do socialismo e a construción do comunismo. A orixe e consolidación da organización bolxevique non foi determinado por unha eventualidade histórica, senón que foi o resultado do potencial creador do marxismo. A historia que abarca a súa creación é ampla, e como toda gran fazaña, non escapou ás dificultades. A profunda comprensión da doutrina de K. Marx e F. Engels, unida a un agudo coñecemento da realidade económica e política rusa, foron a bigornia sobre a que se forxou o Partido da Revolución proletaria.

Hoxe, o período que vivimos dista daquel que atravesou a Rusia. Onde a socialdemocracia (1) de outrora enfrontouse a un capitalismo repleto de vestixios de servidume, cunha burguesía incapaz de asumir as demandas democráticas do pobo, o comunismo do Estado español enfróntase, desde o corazón do imperio, a unha

oligarquía financeira asentada sobre unha gran masa de aristocracia obreira. Con todo, entre a disparidade, tamén atopamos certas similitudes. Actualmente, o proletariado do Estado español carece de Partido Comunista; nin sequera existe unha liña incipiente capaz de afrontar a súa reconstitución. Asumir esta premisa é fundamental e implica orientar toda a nosa estratexia e táctica política á súa construción.

A creación do Partido Obreiro Socialdemócrata Ruso (bolxevique) (POSDR(b)) estableceu un fito nos anais da loita consciente do proletariado. Estudiar o seu desenvolvemento é parte do compromiso histórico coa nosa clase. A través deste documento non pretendemos dogmatizar cada paso emprendido pola socialdemocracia rusa, senón extraer aqueles principios xerais de utilidade práctica para o noso movemento. Esperamos que a súa lectura resulte de utilidade para o avance ideolóxico, político e organizativo do movemento na ardua tarefa da reconstitución do Partido Comunista.

A Rusia pre-marxista e o espírito de círculo

“*Pero coa aparición de Vontade Popular, o desenvolvemento lóxico do noso movemento revolucionario pasou á fase na que non se podía seguir conformando coas teorías populistas do bo tempo de outrora, é dicir, do tempo alleo aos intereses políticos*”

G. Plekhanov, O socialismo e a loita política

Atendendo á historia organizativa das diversas tendencias políticas da Rusia, o termo de «círculo» aplicábase a un reducido grupo de persoas configurado ao redor dunha aspiración política concreta. Este modelo ordenou os primeiros brotes de acción e organización fronte ao estamento feudal ruso.

A principios do século XIX, influídos polas ideas emanadas da Ilustración e a Revolución francesa, un limitado sector da aristocracia, a nobreza e o exército, puxeron en cuestionamento a perseveranza do Antigo Réxime. Comezaron a formarse organizacións secretas, heteroxéneas entre si, pero cun obxectivo en común: o rexeitamento ao absolutismo. Enterradas as aspiracións democráticas xurdidas por mor da morte de Alexandre I coa abdicación de Constantino no seu irmán menor, Nicolao I, o 26 de decembro de 1825 varios oficiais do exército promoveron un levantamento militar contra o novo Tsar. Este movemento pasou a ser coñecido como os decembristas, que sen apoio popular, foi esmagado o mesmo día do alzamento. Sobre aqueles sucesos, V.I. Lenin escribiu: «Estreito é o círculo destes revolucionarios. Están terriblemente afastados do pobo» (2).

Pese a ardua represión, os círculos seguiron crescendo. A súa actividade centrouse no estudo da filosofía alemá e do socialismo francés, sen contemplar ningún proxecto revolucionario.

Unha das figuras destacadas deste período foi A. Herzen, quen representaba a «bancarrota das ilusións burguesas no socialismo» (3) e vía ao campesiñado ruso como o suxeito da revolución. Herzen foi o creador do primeiro xornal revolucionario na Rusia (1857), A Campá, cuxa importancia reside no despertar do movemento emancipador.

A remuda de Herzen foi recollida por N. Chernishevski quen comezou a organizar accións propagandísticas entre o campesiñado en favor da abolición da servidume. A súa actividade tivo boa acollida entre a mocidade nihilista e en 1861 deu como resultado a formación da organización populista Terra e Liberdade. Ao pouco tempo, Chernishevski foi detido e en 1864 a organización disolveuse. Desde o cárcere, escribiu a súa novela titulada Que facer, que inspirou décadas máis tarde o título dunha das principais obras de Lenin e do bolxevismo. Nos anos posteriores, o crecemento dos círculos non cesou. Tampouco cesou a propaganda sobre o campesiñado, clase que para a intelectualidade rusa continuaba no epicentro do foco revolucionario. **A acción desorganizada dos círculos dificultaba a asimilación das demandas dos populistas.**

En 1876, á calor das primeiras folgas obreiras, renaceu Terra e Liberdade con G. Plekhanov e S. Perovskaya á fronte. Foron os principais organizadores da primeira gran manifestación política da Rusia en San Petersburgo, aínda que a heteroxeneidade entre os seus membros non desaparecera. Por unha banda, atopábanse os partidarios de aumentar e perfeccionar a actividade propagandística, polo outro, os partidarios de recrutar a acción terrorista. Esta situación desembocou na división da organización (1879) e a fundación por parte dos propagandistas de Repartición Negra, liderada por Plekhanov e V. Zasúlich, e por parte dos terroristas de Vontade Popular, liderada por Perovskaya. Os membros destacados de Repartición Negra pasarían a converterse nos pais do marxismo ruso.

Co tempo, as diferenzas entre **ambas as organizacións acentuáronse. Mentres Repartición Negra centrou a súa actividade sobre unha emerxente clase social, o proletariado, Vontade Popular continuou á retagarda do campesiñado.** Anos máis tarde, Vontade Popular foi desarticulada polo Goberno e os líderes de Repartición Negra tiveron que exiliarse. No exilio entraron en contacto co movemento revolucionario de Europa, o que estreitou o seu achegamento ao marxismo e deu como resultado a fundación da organización Emancipación do Traballo, semente do POSDR.

O enfrontamento co populismo e a relación co marxismo legal

“ Por populismo entendemos un sistema de concepcións, que comprende os tres trazos seguintes: 1) Considerar o capitalismo na Rusia como unha decadencia, unha regresión. 2) Considerar orixinal o réxime económico ruso en xeral e o campesiño coa súa comunidade, artel, etc., en particular, 3) Ignorar as relacións entre a «intelectualidade» e as institucións xurídico-políticas do país, por unha banda, e os intereses materiais de determinadas clases sociais, por outra.

V.I. Lenin, A que herdanza renunciámos?

Durante a última década do século XX, o desenvolvemento capitalista na Rusia acentuouse. O crecemento da industria elevou ao proletariado a un novo banzo, fortaleceu o seu papel na estrutura produtiva e salientou as novas relacións sociais de explotación. Con carácter espontáneo e por mor da súa realidade económica máis inmediata, os obreiros adquirían conciencia sobre a súa situación particular. O proletariado carecía de dereitos políticos e calquera brote de solidariedade entre a clase era ferozmente reprimido. **O grao de organización era simbólico e a espontaneidade gobernaba o movemento obreiro.**

Illada na súa concepción do proletariado como suxeito teórico da revolución, a socialdemocracia non era o único estamento que disputaba a hexemonía política entre os sectores explotados. Nas fábricas, os círculos de obreiros crecían e malia a estreiteza da súa actividade propagandista, os socialdemócratas desenvolvíanse como organizadores activos do movemento proletario. Esta rudimentaria práctica política tiña lugar principalmente en San Petersburgo, terreo onde prosperaron os primeiros obreiros avanzados entre a súa clase.

A descomposición do grupo Vontade Popular e a perda dalgúns dos seus principais líderes, ben detidos, exiliados ou executados, ou ben integrantes póstumos da *socialdemocracia*, derivou na asunción por parte dos populistas do ideario liberal. Ao contrario que a *socialdemocracia*, o *populismo* mantiña as súas esperanzas democráticas no campesiñado e a súa influencia estendíase, non só entre a comunidade campesiña, tamén entre o proletariado; deostaban o marxismo e conducían ao movemento obreiro á zaga da orde revolucionaria. Mentres tanto, a idiosincrasia local da *socialdemocracia* impedía expoñer o carácter reaccionario do *populismo*. Era necesario evolucionar a estrutura organizativa do marxismo para combater ideoloxicamente ao *populismo*.

Os populistas afirmaban categoricamente a imposibilidade —e a exigua importancia— do desenvolvemento capitalista na Rusia e promulgaban os «beneficios» da pequena industria para o benestar do obreiro. A súa posición debíase, principalmente, ao desinterese no proletariado en favor da comunidade campesiña e a idealización da economía comunal. **Fronte a esta utópica concepción, non só do progreso social, tamén da propia situación que vivía Rusia, a socialdemocracia defendeu a importancia do avance das forzas produtivas e o seu carácter organizador sobre a masa proletaria.** O *populismo* quedou ancorado en vellos esquemas desbordados polo devir da economía capitalista que máis tarde derivou no seu abandono do traballo entre as masas campesiñas e a asunción do terrorismo como guía para a acción.

Unha das obras que mellor representa a loita ideolóxica que tivo lugar durante este período foi escrita por Lenin, baixo o título de «Quen son os «amigos do pobo» e como loitan contra os socialdemócratas» (1894). Na obra, Lenin enfróntase ao populismo liberal mediante unha acérrima defensa do materialismo histórico contra a concepción da heroicidade do individuo e a subordinación e pasividade das masas (4). **Puxo sobre a mesa o papel dirixente do proletariado na revolución social.**

A socialdemocracia, a través do estudo da situación concreta da Rusia, determinou que o avance democrático e a conquista de dereitos políticos viría da man do desenvolvemento do movemento obreiro, e que só a súa fortaleza ideolóxica e organizativa permitiría arrastrar ao resto das capas oprimidas. A fortaleza da súa posición, residía, precisamente, no esforzo realizado en analizar a realidade rusa e a certeza da súa dedución ligada á doutrina revolucionaria do marxismo.

Ao contrario que os populistas, os adeptos ao *marxismo legal* (5) recoñecían a importancia da obra de Marx e Engels, ou polo menos de palabra e non de feito pois «non recoñecían o principal no marxismo: a doutrina da revolución social e da ditadura do proletariado» (6). En realidade, **o marxismo legal promulgaba o devir harmónico do socialismo con base no desenvolvemento das forzas produtivas; recoñecía a centralidade do proletariado na produción, pero do mesmo xeito que o populismo, rexeitaba o seu papel como axente activo na conquista do socialismo.** O proletariado debía seguir á somnolenta burguesía e adaptar as súas reivindicacións.

Aínda que a *socialdemocracia* non tardou en identificar esta peculiar corrente «dentro» do marxismo como contraria aos intereses da revolución, dada a posición de vantaxe dos legalistas en canto a permisividade estatal para a publicación de obras, resultou na formación dunha alianza táctica. O obxectivo desta unión foi a publicación e difusión de materiais económicos sobre a situación da Rusia que permitisen enterrar a alegación populista ao pasado.

O traballo conxunto entre socialdemócratas e legalistas amplificou a doutrina marxista na Rusia, acurralou ao *populismo* e permitiu identificar as diferenzas de principio entre ambas as correntes. **O esforzo da socialdemocracia no campo de batalla ideolóxico e o seu estreito contacto co proletariado, permitiu asentarse os alicerces do futuro Partido.**

“

Antes de unificarse e para unirse fai falla deslindar os campos dun modo resolto e definido

V.I. Lenin, Que facer?

A «fundación» do POSDR

“ En 1942, nós concretamos ese método democrático de solución das contradicións no seo do pobo coa fórmula; «unidade-crítica-unidade». Explicada en detalle, tal fórmula significa partir do desexo de unidade, resolver as contradicións por medio da crítica ou loita, e chegar a unha nova unidade asentada nunha nova base. (...). En 1942, nós usamos este método para resolver as contradicións no seo do Partido Comunista, nomeadamente (...) entre o dogmatismo e o marxismo.

Mao Zedong, Sobre o tratamento correcto das contradicións no seo do pobo

A pesar da vitoria sobre o *populismo*, o espírito de círculo aínda reinaba entre a *socialdemocracia*. Non se podía considerar que para este período existise un verdadeiro movemento revolucionario na Rusia, e aínda que o proletariado estaba en crecemento e aos poucos construíase unha férrea liña de masas, a *socialdemocracia* existía con independencia do mesmo

En Europa, pola contra, pouco tempo atrás tivera lugar A Comuna de París (1871), redactouse o famoso Programa de Gotha —e a súa respectiva

crítica por parte de Marx e Engels (1875)— e o Programa de Erfurt (1891), considerado o primeiro programa político marxista e que tivo unha gran influencia sobre a *socialdemocracia* rusa. Tal e como sinalaba K. Kautsky, redactor principal do programa, tras a publicación deste documento o marxismo consolidou a dirección teórica do socialismo a nivel internacional.

Para estender as súas ideas entre o proletariado era necesario deixar atrás a estreiteza que sempre caracterizara á propaganda socialista, limitada a pequenos círculos de intelectuais e uns poucos obreiros, e construír unha sólida axitación de masas.

Esta posición dividiu aos integrantes socialdemócratas, e á súa vez, entre os adeptos á axitación de masas xurdiron fortes diverxencias. Por unha banda, atopábanse quen consideraba que a axitación debía centrarse unicamente nas demandas económicas dos obreiros; polo outro, quen defendía a necesidade de incluír demandas políticas. Ambas as tendencias pretendían disputar a hexemonía entre o proletariado. **A unidade que caracterizou á *socialdemocracia* emerxente e no seu enfrontamento co populismo transformouse nunha ardua loita de principios.** Os partidarios da axitación política, entre os que se atopaba Lenin, encamiñáronse na súa posta en práctica, pero para levala a bo porto aínda era necesario agrupar a actividade entre os seus partidarios e estender a súa influencia.

A Unión de Loita, froito da unificación de vinte círculos obreiros, foi o grupo que encabezou a elaboración de axitación política entre o proletariado. Cun rigoroso exercicio clandestino, logrou a incorporación dos obreiros máis avanzados de San Petersburgo e curtiu a actividade revolucionaria dos seus integrantes. Foi en novembro de 1895 cando a súa constitución formalizouse cunha dirección ideolóxica, política e organizativa central. **Por primeira vez na súa historia, aínda que de carácter local, Rusia dispoñía dunha organización marxista que contaba co apoio do obreiro petersburgués.** Unha extensa rede de grupos de obreiros constituía a base da organización e eran os encargados de levar a cabo a axitación e propaganda política nas fábricas onde sinalaban o carácter reaccionario do goberno tsarista.

Dado o perigo que supoñía, a Unión de Loita pasou a ser o obxectivo principal da policía rusa e varios dos seus líderes foron detidos. Porén, a estreita unión co movemento obreiro permitiu continuar estendendo a súa actividade durante o ciclo de folgas sucedido en 1896. O proletariado da Rusia tomou nas súas mans as tarefas democráticas que en Europa foron asumidas pola burguesía liberal e constituíuse como un incipiente fenómeno de masas cuxa dirección pertencía á *socialdemocracia*.

Desde antes da súa constitución formal, a influencia da Unión de Loita excedeu os límites de San Petersburgo. En 1895, en Moscova, formouse a Unión Obreira; en Ucraína, constituíuse a Unión de Loita mediante a agrupación da socialdemocracia proclive á axitación política e a liña de masas; e en 1897 fundouse a Unión Obreira Xudía Xeral de Letonia, Polonia e Rusia (Bund). O crecemento das organizacións socialdemócratas, unidas en maior ou menor medida ideoloxicamente, pero dispersas no plano organizativo, apremaba a necesidade da súa unificación nun partido único e a elaboración dun programa. Foi Lenin quen, desde o cárcere, elaborou o proxecto deste programa onde remarcou a necesidade de dilucidar a situación do proletariado na Rusia, as tarefas do Partido para coa revolución e as reivindicacións inmediatas dos traballadores (6).

O I Congreso socialdemócrata da Rusia celebrouse en Minsk do 1 ao 3 de marzo de 1898. Entre os acordos máis importantes alcanzados destacou o nome do Partido (POS DR) pois, con obxecto de «eliminar toda idea do seu carácter nacional non se deu o nome de "ruso", senón da "Rusia"». (8). **No mesmo Congreso aprobouse o recoñecemento do dereito á autodeterminación dos pobos.** Conformouse un Comité Central como órgano executivo das decisións emanadas do Congreso e os círculos pasaron a ser comités locais e constituíuse como bases do Partido. **A cohesión non foi de todo formalizada, pois recoñeceuse o dereito dos comités locais a desatender as demandas do Comité Central cando o cresen necesario. Este feito patentou o localismo que aínda impregnaba ao movemento** cuxa máxima expresión atopábase no Bund, a quen se concedeu o dereito para manter publicacións e congresos propios.

O xornal Rabóchaya Gazeta foi declarado o Órgano Central do Partido e redactouse o Manifesto do Partido Obreiro Socialdemócrata da Rusia, que para a súa publicación, tivo que pasar polas mans do marxismo legal, o que rebaixou o seu potencial revolucionario. A pesar da súa desvalorización, o Manifesto mantivo o seu eixo central: **a necesidade de conquistar dereitos políticos na loita polo socialismo e a necesidade da Revolución.**

A pesar da importancia que tivo a celebración do I Congreso, a non aprobación de ningún programa nin estatutos, así como a debilidade da súa estrutura froito das diverxencias resaltadas durante o seu desenvolvemento, deixou vía libre para o fortalecemento da liña burguesa no seu seo. **A unidade do partido quedou nunha expresión de esperanza e deuse apertura a un período de intensa loita por lograr a cohesión ideolóxica e organizativa.**

Iskra fronte ao economicismo

“ Antes de unificarse e para unirse fai falla deslindar os campos dun modo resolto e definido

V.I. Lenin, Que facer?

O ascenso do imperialismo durante a última década do século XIX, nun contexto de crise económica mundial, permitiu o establecemento e o crecemento dos monopolios europeos na Rusia. A burguesía rusa, lonxe de supoñer unha oposición ao dominio económico estranxeiro, perdeu a súa última físgoa de carácter democrático, mentres que o crecente movemento obreiro sufriu un proceso de precarización en favor do proletariado das grandes potencias de Occidente. Esta situación engrosou as tarefas que o proletariado ruso debía emprender, xa non só como suxeito da revolución socialista, senón que tamén da democratización da Rusia.

Coa derrota ideolóxica do populismo, a socialdemocracia centrou os seus esforzos en desbancar a influencia de quen foron os seus aliados, o marxismo legal. Á súa vez, influenciados polo alemán Bernstein, o oportunismo economicista adquiría importancia entre as filas socialdemócratas. O economicismo predicaba o abstencionismo político da socialdemocracia e a subordinación da mesma ao movemento espontáneo e inconsciente do proletariado. Vía nas demandas económicas e na mellora gradual das condicións de vida do obreiro o verdadeiro camiño cara ao socialismo.

A intensificación da loita de liñas no seo da socialdemocracia, a súa deriva cara a posicións burguesas debido á influencia dun sector da socialdemocracia alemá, sumado á detención e/ou deportación dos principais líderes da Unión de Loita, levou ao fortalecemento do espírito de círculo e un detrimento da axitación de masas.

Ademais, o economicismo, froito da aplicación mecánica do desenvolvemento capitalista en Europa, volvía situar á burguesía á cabeza da revolución democrática. Para eles, a intrusión do proletariado na vida política da Rusia supoñía unha traizón á causa obreira, que debía permanecer pulcra e dentro dos estreitos límites da loita económica. As consecuencias dos campos ideolóxicos abertos no I Congreso eran cada vez máis visibles.

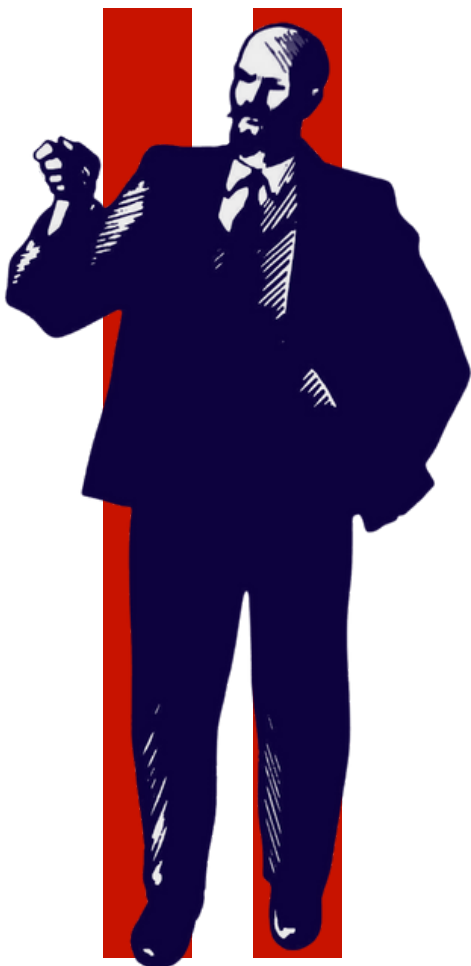
A socialdemocracia, pola súa banda, entendía que a conciencia espontánea, nacida na natural loita de oprimidos fronte a opresores en loitas parciais e illadas entre si, era a antesala do economicismo. O socialismo como ideoloxía non xurdira da conciencia inmediata da clase na súa loita, por esta razón debía chegar ao movemento obreiro desde fóra (10*) da loita económica de obreiros contra patróns, poñendo no centro o papel da loita política do proletariado. Cada manifestación de opresión era percibida pola socialdemocracia como unha oportunidade para organizar as denuncias políticas correspondentes. Deste xeito, o proletariado podería observar o funcionamento da sociedade desde o mesmo banzo que a burguesía, e de ti a ti, disputarlle o poder político.

A defensa do elemento consciente non era unha prédica abstracta pola teoría, senón unha loita por asumir a dirección do movemento obreiro e elevar a súa conciencia de clase. **O economicismo quería separar ao proletariado do socialismo científico, a socialdemocracia sintetizalo nunha estrutura superior.** O combate ideolóxico contra o economicismo e o desenvolvemento da unidade ideolóxica constituíuse como «primeiro momento» estratéxico da socialdemocracia revolucionaria.

Durante este período de dispersión, disgregación e vacilación; de claudicación de parte da vangarda ao crecemento espontáneo, apareceron Iskra (1900) e Zariá (1901). O xornal, Iskra, e a revista científico-política, Zariá, foron impulsados pola liña proletaria da socialdemocracia rusa, representada por Lenin, xunto ao grupo dos «pais» do marxismo ruso que aínda permanecían exiliados, Emancipación do Traballo, representado por Plekhanov.

As condicións concretas de precariedade do proletariado ruso, a falta de liberdade democrática e o aumento da represión, tal e como sinalaba R. Luxemburg (9), foron condicións proclives para que as folgas económicas derivasen rapidamente en folgas políticas. Fortalecer a dirección do movemento obreiro adquiriría cada vez maior urxencia e para iso era necesario agrupar ideoloxicamente os círculos marxistas e poñer fin, definitivamente, ao espírito de círculo. Neste sentido, a relación de Iskra cos comités locais do POSDR foi a de «organizador colectivo» (11). Este foi o papel de Iskra, de Zariá e de Lenin, que a través da súa obra, Que facer? (1902), preparou o terreo para a celebración do II Congreso do POSDR.

Mentres que os economicistas renunciaban á necesidade de construír un Partido, pois consideraban que a súa formación deviría do movemento espontáneo das masas, para Lenin, o Partido debía organizarse como un grupo reducido de revolucionarios profesionais na dirección, xunto a unha extensa rede de organizacións que conectasen co proletariado. Este Partido debía ser vangarda e elemento de unificación e orientación da loita de clases, dirixindo o primeiro combate decisivo contra o tsarismo pola instauración dun réxime democrático como paso ineludible ao derrocamento do capitalismo na Rusia.

Grazas ao traballo nos órganos de expresión da liña proletaria da socialdemocracia, os campos quedaron ben delimitados. O II Congreso constituíu a arena final.

O II Congreso do POSDR: bolxeviques e menxeviques

“ A unidade en cuestións de programa e en cuestións de táctica é unha condición indispensable, pero aínda insuficiente para a unificación do Partido, para a centralización do traballo do Partido (Deus santo, que cousas elementais hai que mastigar nestes tempos nos que todas as nocións se confundiron!). Para isto último é necesaria, ademais, a unidade de organización, é inconcibible nun partido que se salga, por pouco que sexa, dos límites familiares de círculo, sen estatutos aprobados, sen subordinación da minoría á maioría, sen subordinación da parte ao todo.

V.I. Lenin, Un paso adiante, dous pasos atrás.

Antes da convocatoria do Congreso, Iskra elaborou un programa que presentou para a súa aprobación. Porén, durante a súa elaboración, comezaron a albiscar as primeiras grandes diferencias entre a redacción do periódico.

Plekhanov e achegados zumegaban as mesmas estratexias dos partidos socialdemócratas de Occidente e pretendían trasladar a experiencia das democracias capitalistas desvoltas a Rusia. A extrapolación das análises dos principais países europeos situaban ao proletariado ruso, ao igual que o economicismo, na retagarda da revolución democrática. Lenin, pola súa banda, atendendo á realidade concreta do desenvolvemento das forzas produtivas na Rusia e ao papel político adoptado pola burguesía, **predicaba a hexemonía do proletariado tanto na revolución democrática como na loita polo socialismo.**

Outra discrepancia xurdiu arredor da necesidade ou non de incluír unha mención explícita á ditadura do proletariado, que pese á inicial negativa de Plekhanov, finalmente foi incluída.

O II Congreso foi celebrado en xullo de 1903 e contou con 43 delegados e 26 organizacións (6). Debido á influencia previa lograda a través de Iskra sobre os comités locais e ao traballo do Comité de Organización do Congreso, os iskristas constituían a maioría de delegados, aínda que non todos os seus seguidores asumiran realmente a súa liña. Para coñecer con detalle o sucedido durante o Congreso, narrado e analizado a partir das súas propias actas, paga a pena ler a obra de Lenin, *Un paso adiante, dous pasos atrás* (1904). A obra ensínanos a identificar **cando a confrontación entre dúas partes provén de desavinzas estratéxico-tácticas e cando de problemas de principio.** Así mesmo, tamén proporciona unha mostra clarividente de como o

oportunismo, en función dos seus intereses particulares, é capaz de cambiar bruscamente de posición dentro do percorrido dunha tese política, independentemente das súas contradicións insuperables, con tal de nutrir as súas propias ambicións.

Trala aprobación do programa, procedeuse á elección do órgano de expresión da organización. Non se trataba da simple elección dun periódico: esta votación, xunto ao programa, determinaba a base ideolóxica sobre a cal debíanse asentar os piares organizativos do POSDR. O resultado tornouse favorable a Iskra que pasou a converterse no órgano oficial do Partido. É importante resaltar que **coa aprobación do programa reconeceuse o dereito das nacións á autodeterminación,** o que provocou un gran malestar entre o Bund e a socialdemocracia polaca e lituana.

Tivo unha gran importancia o debate arredor da posición do Partido sobre o campesiñado e outros grupos e a súa relación co proletariado e o avance democrático fronte ao réxime social e político da Rusia. Os *iskristas* defenderon o apoio xeral ao campesiñado na conquista da pequena e da mediana propiedade como arma fronte a un tsarismo que se aferraba aos vestixios feudais; seguían o punto central do programa: "No noso programa dise claramente que o partido apoia «todo movemento de oposición e revolucionario, dirixido contra o réxime social e político existente na Rusia»" (12). Os contrarios a Iskra, á marxe da realidade rusa e de forma dogmática, non apoiaron esta tese, pois desde a súa perspectiva significaba apoiar unha «forma» de propiedade desligada do proletariado, e polo tanto, desviar ao Partido da loita polo socialismo. Iskra tamén defendeu a alianza entre proletarios e campesiños, baixo a hexemonía e dirección dos primeiros, como bloque fundamental polo derrocamento do tsarismo.

A vitoria iskrista no campo ideolóxico pareceu abrir o camiño á consolidación organizativa, a estratexia e a táctica política do Partido, pero nada máis lonxe da realidade. Aínda que durante anos Iskra esbozara os «planos» da organización socialdemócrata, un pequeno grupo dentro dos *iskristas* comezou a mostrarse vacilante.

”

Se fai falla unirse, pactade acordos para acadar os obxectivos prácticos do movemento, pero non trafiquedes cos principios, non fagades concesións teóricas.

K. Marx, Crítica do programa de Gotha.

Tralo I Congreso, o Partido existía como unha mera formalidade: os grupos que o conformaban mantiñan a súa independencia ideolóxica e organizativa. **Por esta razón, o punto principal do II Congreso centrouse na construción dunha estrutura organizativa forte que permitise ao partido estender a súa influencia sobre unha base de principios elaborada a partir da cohesión ideolóxica e a experiencia dos seus integrantes.** Ao espírito de círculo contrapúxose a supeditación da minoría á maioría; á titubeante horizontalidade, a resiliente verticalidade.

O Partido debía ser o eixo do movemento proletario que unira, a través dos principios do marxismo, os cadros revolucionarios de cada rexión. O modelo de organización do POSDR foi froito da análise dialéctica, é dicir, o resultado de anos de loita concretados na mellor e máis útil das ferramentas do proletariado. **O centralismo democrático consolidou a súa estrutura a través da implantación dunha disciplina férrea que subordinaba, conscientemente, a parte ao todo, o individuo á maioría e aos seus órganos de representación; elevaba a individualidade de cada militante á acción colectiva e nutríase da experiencia de cada un deles.** Desta maneira, o Partido sería quen de implantar unha liña política o máis correcta posible, e de igual forma, estar suxeita a cambios en función da veracidade da praxe revolucionaria. Sen a unidade de acción, as conclusións necesarias para a organización da revolución quedaban opacas.

O debate decantouse ao lado de Iskra e, polo tanto, procedeuse á disolución dos diferentes círculos, a excepción do Bund, que negándose a aceptar a resolución, decidiu abandonar o Partido.

Procedeuse, a continuación, a discernir o papel do Partido para co proletariado. Como debía relacionarse o Partido co movemento obreiro sen abandonar nin sucumbir en ningún momento á espontaneidade? O Partido non necesariamente debía ser unha organización onde converxera activamente toda a clase obreira, senón que debía estar formado por revolucionarios profesionais capaces de asumir a dirección ideolóxica, política e organizativa do proletariado e guialo cara o socialismo.

Os órganos de dirección elixidos foron o Órgano Central, que asumiu a dirección ideolóxica, o Comité Central, encargado de velar polo correcto funcionamento interno do Partido, e o Consello, máximo órgano do Partido e que estaba formado polos militantes pertencentes ao Órgano e ao Comité. A nivel da base atopábanse as células e, como membro individual dentro de cada célula, o militante.

O Partido debía manter un núcleo forte que lle proporcionase a estabilidade e a forza necesarias para resistir as ofensivas da reacción e lle **permitise elaborar unha estratexia e táctica realistas ás capacidades da organización e ao momento histórico.** Tamén era necesario diferenciar entre os militantes conscientes e activos dentro do Partido e aqueles que simpatizaban coa súa liña e eran quen de axudaren con algunhas tarefas, pero non pertencían formalmente ao mesmo. Se os simpatizantes, que tiñan un nivel de conciencia menos desenvolvido, pertencesen ao Partido con pleno dereito, os seus vaivéns ideolóxicos resultarían un perigo para os obxectivos. En definitiva, **o proletariado debía organizarse arredor do Partido e non ao revés.** Para Lenin, o militante socialdemócrata era aquel que xuntaba a disciplina intrínseca ao obreiro e a capacidade de conformación táctico-estratéxica do intelectual. Ao seu criterio, este tipo de militantes eran quen debían formar tanto

o Comité Central como o Órgano Central, o cal foi recibido como un duro golpe por parte dalgúns intelectuais incapaces de subordinar a súa actividade á disciplina colectiva.

Pese á vitoria ideolóxica previa de Iskra, o resultado arredor do papel da organización do Partido e o seu contacto co movemento obreiro decantouse a favor do sector *antiiskrista*, apoiado por un pequeno grupo da propia Iskra. Impúxose a liña burguesa que defendía que cada individuo era quen debía considerar se era parte do Partido ou non, e que ao non formar parte do mesmo non tiña por que responder á súa disciplina interna.

Gran parte do debate sobre a concepción da militancia viuse influenciado pola concepción do Partido da socialdemocracia alemá que, dende hai anos, consagrárase no parlamento alemán, dirixía a gran maioría dos sindicatos e exercía unha gran influencia na vida diaria do proletariado alemán. Á súa vez, boa parte da dirección ideolóxica non se atopaba organicamente ligada ao Partido. Para manter a súa posición renunciaron a gran parte dos principios revolucionarios do marxismo, o que posteriormente deveu na súa consagración como parte indispensable do Estado alemán e a súa ruptura durante a I Guerra Mundial.

Tanto o Comité Central como o Órgano Central quedaron compostos, principalmente, por membros de Iskra. A organización, emporiso, quedou dividida en dous grupos: a maioría (bolxeviques), cos *iskristas* á fronte, e a minoría (menxeviques). Os avances acadados neste Congreso pronto sucumbiron ás demandas da minoría co obxecto de «unir» o Partido. Esta actitude, liderada principalmente por Plekhanov e Martov, derivou na conquista de todos os órganos por parte do menxevismo, incluído Iskra, e a eliminación dos bolxeviques da dirección. Porén, os comités locais que conformaban o Partido por todo o territorio ruso mostraron o seu apoio ao bolxevismo.

A derrota do menxevismo e o triunfo do POSDR(bolxevique)

“ *Se fai falla unirse, pactade acordos para acadar os obxectivos prácticos do movemento, pero non trafiques cos principios, non fagades concesións teóricas.*”

K. Marx, Crítica do programa de Gotha.

Antes do asalto da minoría aos órganos do Partido, os menxeviques construíron unha organización paralela ao POSDR. A organización estaba composta principalmente por intelectuais emigrados e desligados do proletariado, da actividade revolucionaria na Rusia e cuxo principal labor era a «rebelión» contra o «leninismo» a través do boicot dos acordos congressuais.

As ameazas de escisión provocaron que Plekhanov e outros membros da dirección adoptaran unha postura conciliadora que subordinara a cohesión de principios a unha unidade ficticia. Os menxeviques entraron en Iskra, apoderáronse do periódico e aproveitaron a súa autoridade lograda durante o período previo ao Congreso para difundir a súa liña entre a base do Partido. É precisamente neste contexto onde Lenin publica Un paso adiante, dous pasos atrás.

Os bolxeviques, sen contar as adopcións realizadas polo menxevismo, consideraban que para construír a unidade había que recoñecer e enfrontar as discrepancias emanadas na organización e non enterralas. Desde o Comité Central, órgano onde comezou a operar Lenin trala súa «saída» do Órgano Central, intentouse combater a tendencia fraccionalista do menxevismo e manter a unidade do Partido arredor da liña congresual. Para logralo, amplificaron o seu traballo nos grupos locais do Partido. Debido á presión sobre algúns elementos vacilantes do Comité Central, este caeu tamén nas mans do menxevismo, que pasou a controlar a dirección do POSDR. A situación acentuou máis se cabe o traballo local dos bolxeviques, que derivou no apoio público por parte de 22 — incluídos os de San Petersburgo e Moscova— dos 27 comités locais do Partido (6).

Ante a irresoluble diferenza de principios, a única solución viable era a convocatoria dun III Congreso onde os comités se pronunciaran para deslexitimar o asalto perpetrado polo menxevismo. Durante a preparación do Congreso, que dende a súa primeira mención foi criticado polos menxeviques, a dirección do bolxevismo viuse na necesidade de editar un periódico propio co obxecto de manter un contacto directo cos comités. Así naceu Vperiod, que ademais de Lenin contou coa participación de destacados bolxeviques como A. Lunacharski e N. Krúpskaya. A través do xornal mantívose unha constante loita ideolóxica-organizativa contra o menxevismo e pola celebración do III Congreso. Durante este período, os comités favorables ao bolxevismo non renunciaron ao traballo entre o proletariado ruso, o que provocou o seu crecemento continuo e fortaleceu o seu papel de vangarda. Namentres os bolxeviques se fortalecían, o menxevismo apoiábase na autoridade moral do socialismo alemán. Kautsky, un dos marxistas máis importantes do século XIX, posicionouse do lado de Plekhanov e compañía. Igual fixo Luxemburg. Ámbolos dous criticaron fortemente os postulados organizativos dos bolxeviques, concretamente o centralismo democrático. Luxemburg glorificaba o crecemento espontáneo das contradicións do capitalismo e a partir delas reducía o papel do Partido a un punto de unidade sobre o momento revolucionario.

Mentres o bolxevismo consideraba o Partido como motor para a acentuación das contradicións do Capital a través da organización consciente do proletariado, a socialdemocracia alemá en xeral e Luxemburg en particular subordinaban o Partido ao movemento e limitaban a súa dirección á estocada final. Lenin non define un modelo de Partido para despois adaptalo á realidade, senón que analiza a realidade e extrae dela os principios xerais da organización comunista necesarios para a súa transformación.

Froito da presión dos comités locais, os menxeviques accederon á celebración do III Congreso. No mesmo, constatouse o apoio aos bolxeviques e o triunfo absoluto das súas teses. Derrotados, os menxeviques abandonaron o Partido. O triunfo da liña proletaria no POSDR non sucumbiu á presión internacional de quen, unha vez máis, non eran quen de estudar a situación concreta da Rusia. **Tras moitos anos de intensa confrontación ideolóxica, política e organizativa nos que Iskra primeiro, e os bolxeviques despois, endexamais renunciaron aos seus principios marxistas nin a unha férrea liña de masas, Rusia dispuxo do primeiro Partido do proletariado na loita pola revolución democrática, a conquista do socialismo e a construción do comunismo.**

Conclusión

A orixe do POSDR(b), a súa estrutura e o seu programa, foron a consecuencia dun momento histórico determinado onde o Partido dirixiu e representou á perfección a transformación do movemento con base na tarefa histórica do seu suxeito orgánico. Porén, da mesma maneira que Marx e Engels extraeron a partir da realidade económica inglesa os principios reitores do capitalismo, Lenin e o bolxevismo fixeron o propio cos principios da construción e o funcionamento da organización comunista e a súa relación coa clase.

O noso período dista do momento histórico de referencia para a maioría das organizacións comunistas do Estado español: o período que abarca a actividade da III Internacional. Estudiar a construción do primeiro partido revolucionario do proletariado é unha tarefa de gran importancia, pero tal e como sinalabamos na introdución a este texto, non se debe facer co obxecto de «escribir sobre pedra» cada paso emprendido polos revolucionarios de antano. Precisamente, o primeiro chanzo conquistado no triunfo do bolxevismo foi o rexeitamento á reprodución dogmática da actividade revolucionaria do marxismo en Occidente. É certo que, ante unha realidade punzante e un futuro opaco para a nosa clase, resulta tentador refuxiarnos en tal ou cal escrito dunha gran figura do comunismo no canto de dedicar os esforzos a analizar a nosa situación concreta para someter a nosa investigación ao exame que procura o avance real do movemento. É complexo, pero é o mínimo que debemos esixirnos.

Podemos extraer multitude de puntos importantes da historia da fundación do POSDR(b), pero dende a nosa perspectiva, entre os principios xerais que deben atravesar a nosa práctica cotiá topamos:

- 1** A identificación da **contradición principal** como molde da nosa táctica política para a construción de alianzas útiles para a conquista dos nosos obxectivos.
- 2** Aprender a diferenciar entre **desavinzas de orde táctica ou de principios**. Dogmatizar desacordos sobre cuestións menores tan só retén ou provoca a recesión do movemento. Unha estrutura forte, centralizada e democrática, onde a unidade de acción vertebra a súa actividade, debe ser quen de identificar erros e de rectificar.
- 3** A **unidade-loita-unidade** establécese como un precepto para a resolución das contradicións no seo da clase, e polo tanto, para a reconstitución do Partido Comunista.
- 4** A **dirección en unidade co proletariado** e o crecemento do Partido coa clase e viceversa varren coa dependencia do Partido á debilidade ou á espontaneidade do movemento, así como coa súa dogmática burocratización. Só a través dunha conexión orgánica coas masas pode o Partido impulsar e orientar as súas posturas cara unha conciencia revolucionaria (conciencia para si). Son as masas as que deben desempeñar o papel protagonista na revolución e na edificación do socialismo.
- 5** O **centralismo democrático** retrata a subordinación da parte ao todo; une unha férrea centralización ideolóxica e política reitora da estratexia e da táctica do Partido co máis alto grao de democratización con base na lexitimidade dos seus órganos e o avance real do movemento.
- 6** O **militante comunista** é o único suxeito identificable dentro do Partido. Tanto os obreiros como os intelectuais transfórmanse en comunistas, están sometidos á mesma disciplina e dispoñen dos mesmos dereitos e obrigacións. Só a través dunha militancia que asuma conscientemente todas as decisións emanadas da organización se poderá combater a influencia das dinámicas da intelectualidade burguesa no seo do Partido.

Acaso, no lector, o documento suscitase algún outro punto de interese á marxe ou como engadido aos que sinalamos. Porén, os cinco principios descritos constitúen, valla a redundancia, principios. Trátase, pura e simplemente, do marxismo trasladado á edificación da organización revolucionaria do proletariado, e a súa vixencia na actualidade reside na súa utilidade para a consecución do noso obxectivo: o socialismo. No Estado español a clase atópase desprovista de Partido e a súa reconstitución depende de nós; de abandonar os nosos dogmas e asumir as nosas tarefas. Esteamos á altura e rematemos o que eles empezaron.

Referencias

(1) O termo «socialdemócrata» respondía ao contexto histórico do desenvolvemento da política socialista e que, trala ruptura coa II Internacional, este sería substituído polo termo «comunista».

(2) V.I. Lenin. À Memória de Herzen. Obras Escolhidas em três tomos, Edições "Avante!", 1977.

(3) *Ibid.*

(4) V.I. Lenin. Quem são os 'Amigos do povo' e como lutam contra os social-democratas?". Obras completas, 5 ed., Progresso, Moscova, 1981.

(5) O marxismo legal naceu en 1895 e os seus principais líderes foron P. Struve, M. Tugan-Baranovski, S. Bulgakov e N. Berdiaev. Da mesma maneira que Plekhanov e Lenin, e en contra do populismo, defendían o desenvolvemento capitalista ruso, emporiso, o seu obxecto real era introducir, baixo o disfrace do socialismo, a estela política da burguesía europea co obxecto de adormecer ao movemento proletario e subordinalo á consolidación do dominio burgués.

(6) A. Kostin. A creación do partido de novo tipo en Rusia 1894-1904. Editorial Progreso, Moscova, 1983.

(7) V.I. Lenin. Projeto de Programa do Partido Social-Democrata e Explicação desse Projeto. Editorial Vitória Ltda., Rio, 1961.

(8) V.I. Lenin. Aos obreiros xudeus. Citado en A creación do partido de novo tipo en Rusia 1894-1904. Editorial Progreso, Moscova, 1983.

(9) Tal e como Lenin sinala na súa obra Que Fazer?: «Isto non quere dicir, naturalmente, que os obreiros non participen nesa elaboración. Pero non participan como obreiros, senón como teóricos do socialismo, como os Proudhon e os Weitling; dito con outras palabras, só participan no momento e na medida en que logran, en grao maior ou menor, dominar a ciencia do seu século e facela avanzar. E para que o acaden con maior frecuencia, é necesario preocuparse o máis posible de elevar o nivel de conciencia dos obreiros en xeral; é necesario que estes non se encerren no marco, artificialmente restrinxido, das "publicacións para obreiros", senón que aprendan a asimilar máis e máis as publicacións xerais. Mesmo sería máis xusto dicir, en vez de "non se encerren", que "non sexan encerrados", pois os obreiros len e queren ler canto se escribe tamén para os intelectuais, e só certos intelectuais (de ínfima categoría) cren que "para os obreiros" abonda relatar o que ocorre nas fábricas e repetir cousas coñecidas desde fai xa moito tempo».

(10) R. Luxemburg. Folga de masas, partido e sindicatos. Editorial Siglo XXI, 1974.

(11) V.I. Lenin. Que Fazer?. Obras Escolhidas de V. I. Lénine. Editorial Avante, 1977.

(12) V.I. Lenin. Um Passo em Frente Dois Passos Atrás. Obras Escolhidas de V. I. Lénine. Editorial Avante, 1977.

